

مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره) سلماس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحلیل محتوای کتاب درسی ۲

بخش دوم

گروه ۷ رشته آموزش ابتدایی

مدرس

یوسف بابازاده

نیمسال دوم ۹۹-۹۸

مراحل تحلیل محتوای توصیفی

- بیان مسئله
- تدوین فرضیه ها و یا پرسش های پژوهشی
- تعیین جامعه و نمونه آماری
- جمع آوری اطلاعات
- تعیین روایی و اعتبار داده های تحلیل
- تجزیه و تحلیل و تفسیر داده های جمع آوری شده

اجزای کتاب درسی

هریک از متخصصان برنامه ریزی و تألیف کتب درسی بر اساس دیدگاه ها و نظریات خود به کتاب درسی نگریسته و از منظر خاصی اجزا و عناصر آن را بررسی نموده اند درحالت کلی فصل مشترک کلیه برنامه ریزان شامل دوبخش اصلی است :

▶ ۱- ویژگی های ظاهری یا قالب

▶ ۲- ویژگی های ساختاری یا محتوا

بخش اول : قالب و شکل ظاهری کتاب درسی

❖ اجزای ظاهری کتاب درسی شامل موارد زیر می باشد:

❖ ۱-جلد کتاب

❖ ۲- قطع کتاب

❖ ۳- جنس و نوع کاغذ

❖ ۴-صفحه

❖ ۵-رسانه های ترسیمی (تصویر، جدول، عکس ، نمودار)

مقوله های مورد بررسی در بعد ظاهری

□ صفحه آرایی

□ قلم و فونت

□ تصاویر گرافیکی و پویانمایی

□ جداول و نمودارها

□ ویژگی های فنی

قسمت های مختلف جلد کتاب

۱- **سطح روی جلد کتاب:** روی آن عنوان کتاب؛ نام مولف، نام مترجم، ناشر، رشته تحصیلی، پایه و مقطع تحصیلی و شماره مشخصه کتاب آورده می شود.

۲- **عطف:** بخشی است مابین روی جلد و پشت جلد که به حجم وضخامت کاغذ داخل کتاب بستگی دارد و قطر کتاب را تشکیل می دهد

۳- **پشت جلد کتاب:** به اندازه روی جلد و به همان جنس هست و معمولاً به روی آن تصاویر یا مطالبی در ارتباط با موضوع کتاب، نویسندگان آورده می شود و در قسمت پایین این صفحه شماره شابک آورده می شود.

✓ در جلدهای گالینکور بخش های دیگری همچون آستر بدرقه، نوار شیرازه، شیرازه، لبه برگردان و برگه آزاد هم هست.

قطع کتاب و ملاکهای انتخاب قطع کتاب

واژه قطع در صنعت چاپ اندازه صفحه است. اندازه درازا و پهنای کتاب را قطع کتاب گویند. و شامل قطع های جیبی ، رقعی ، وزیری ، رحلی ، ربعی ، دانشگاهی و... می باشد.

ملاکهای انتخاب قطع کتاب:

نمایش بصری (باتوجه به حجم مطالب نوشتاری ، تصاویر ، اشکال ، جداول و نمودارهای مرتبط با موضوعات به منظور تمرکز لازم خواننده بر متن و ایجاد جذابیت بیشتر و...)

عملکرد و ماهیت کتاب

شرایط سنی و ترجیحات مخاطبان

میزان مصرف کاغذ

هزینه تولید و شرایط بازار

اجزا و قسمت های صفحات کتاب درسی

در هر صفحه کتاب درسی دو قسمت اصلی و کاملاً مجزا شامل **متن** (ناحیه چیده شده) و **حاشیه** را می توان تشخیص داد

اجزای متن هر صفحه

▶ نوع قلم

▶ اندازه حروف

▶ عناوین (عناوین نشانه ای ، عناوین جانبی)

▶ کلمه ، جمله ، سطر و پاراگراف .

«ریک فورد» اجزای داخلی هر صفحه را تیترا یا عنوان اصلی ، عناوین فرعی، بخش ها ، تصاویر، جداول و خلاصه ها می داند که در قالب کلی

نمایش داده می شود.

رسانه های ترسیمی

در کتابهای درسی از رسانه های ترسیمی (تصویر، جدول، عکس، نمودار) برای ارائه پیام به صورت روشن و فشرده استفاده می شود.

جدول: تلفیق سطرها و ستون هایی است که داده های مرتبط و به دنبال هم را نشان می دهد.

نمودار: برای نمایش موضوعات انتزاعی و یا نشان دادن رابطه ی بین متغیرها با خطوط هندسی است.

عکس: بازتاب نمونه واقعی موضوع به روی کاغذ است که با دوربین عکاسی گرفته می شود. پ

تصویر: رسانه دیداری غیر شفاف و دوبعدی است که از روی عکس افراد؛ اماکن و اشیا نسخه برداری می شود.

مهم ترین اصول در استفاده از تصاویر در کتابهای درسی

در استفاده از تصاویر در کتابهای فارسی از یکسو رعایت اصول طراحی همچون توازن ، تضاد ، تاکید، وحدت ، هماهنگی و کادربندی جهت ایجاد تناسب و زیبایی متن کتاب و از سوی دیگر تلفیق اصول مذکور با معیارهایی که موجب تقویت و تثبیت یادگیری می شود مهم ترین این اصول عبارتند از:

- ❑ تناسب تصویر با محتوای کتاب و عنوان درس
- ❑ تناسب با درک و فهم فراگیران
- ❑ تناسب با حجم و محتوای درس و متن صفحه
- ❑ رعایت سادگی (عدم پیچیدگی) و حذف اجزای غیرمهم
- ❑ گروه بندی اجزا و قسمت های مختلف تصویر
- ❑ برجسته کردن اجزای مهمتر نسبت به سایر قسمت ها
- ❑ قرار گرفتن تصویر در پیش زمینه ای مشخص و در مجاورت متن
- ❑ تاکید متن بر استفاده از تصاویر
- ❑ به کارگیری علائم و نمادهای مختلف جهت سازماندهی اجزا تصاویر نظیر ارتباط، طبقه بندی ، مراحل ، تاثیر گذاری و تاثیر پذیری و....

اندیشیدن از اوصاف خردمندان به شمار می آید (آل عمران آیه های ۱۹۰ و ۱۹۱)

«با آرزوی موفقیت و شادکامی برای تمامی دانشجویان عزیز و گرامی»

بابازاده

از توجه شما دانشجویان عزیز سپاسگزارم

